

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет фізичного виховання та спорту
Кафедра теорії та методики фізичного виховання**

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ В УКРАЇНІ

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти бакалавр

Виконав: студент 4 курсу 14-411 групи
Спеціальності: 014 Середня освіта
(Фізична культура) / 017 Фізична
культура і спорт

Цоцко Олександр Віталійович

Керівник канд. пед. наук, доцент
Грабовський Ю,А.

Рецензент канд. біол. наук., доцент
Голяка С.К.

Херсон, 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Міжнародні організації та федерації – важлива складова бойових одноборств.....	5
1.1. Передумови зародження й розвитку бойових мистецтв.....	5
1.2. Організаційна структура міжнародних федерацій.....	10
1.3. Еволюція проведення міжнародних спортивних змагань у системі бойових мистецтв.....	12
РОЗДІЛ 2. Організація та методи дослідження.....	17
2.1. Методи дослідження.....	17
2.2. Організація дослідження.....	19
РОЗДІЛ 3. Передумови зародження бойових мистецтв в Україні...	21
3.1. Розвиток карате Шотокан в Україні	21
3.2. Історія боксу у колишньому Радянському Союзі.....	28
3.3. Створення Федерацій бойових мистецтв в сучасній Україні	31
3.4. Перспективи розвитку бойових спортивних одноборств в Україні.....	36
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41

ВСТУП

Актуальність. Спортивний імідж України є доволі високим у світі. Національні збірні команди України утвердилися на міжнародній спортивній арені. Молода держава має неабиякі здобутки в олімпійському та професійному спорті, у розвитку неолімпійських і професійно-прикладних видів спорту. Чи не найуспішнішими є виступи українських спортсменів на всесвітніх змаганнях та міжнародних турнірах [30].

Підкреслимо, що Україна в період відновлення своєї незалежності стала повноправним членом Міжнародної федерації бойових мистецтв різних стилів та напрямків. Українські спортсмени, починаючи з 1993 року беруть участь і успішно виступають на Всесвітніх та міжнародних змаганнях. Збірні команди України були представлені на багатьох першостях світу та Європи. Українські спортсмени сьогодні є одними із лідерів у міжнародному спорті, посідаючи в загальнокомандному заліку місця у першій десятці [5].

Помітним напрямом наукових досліджень сучасної української науки є проблематика зародження, становлення і розвитку вітчизняної фізкультури та спорту як в Україні загалом. Починаючи із 60-х років ХХ століття, в СРСР активізувалися дослідження у сфері історії спорту, зокрема з'явилися праці з історії розвитку спортивного руху в окремих республіках Радянського Союзу [4].

Наші дослідження є однією зі спроб вивчити, проаналізувати та узагальнити історію розвитку бойових мистецтв в Україні. На нашу думку, об'єктивний аналіз розвитку даного виду спорту на сьогодні є актуальною проблемою теорії та історії вітчизняного фізичного виховання. Окремі аспекти цієї проблеми висвітлено у працях О.В. Горбенко (2008), А. Н. Лапшина (1996), В. Г. Саєнко (2010), А.В.Цьось (2014) та інших.

Об'єкт дослідження – історія розвитку бойових мистецтв.

Предмет дослідження – історія становлення та розвитку в Україні бойових мистецтв.

Мета дослідження – виявити передумови, особливості та тенденції розвитку в Україні бойових мистецтв.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити історичний розвиток бойових мистецтв в світі.
2. Виявити передумови виникнення бойових мистецтв в сучасній Україні.
3. Окреслити проблеми та перспективи розвитку бойових мистецтв в Україні.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження: аналіз літературних джерел та статистичної інформації; аналіз документів; опитування; елементи контент-аналізу; порівняльний аналіз; метод комплексного дослідження історичних джерел; метод аналогій.

Теоретичне і практичне значення дослідження полягає в тому, що в роботі представлені узагальнені історичні та літературні дані про становлення і особливості розвитку бойових мистецтв в Україні. Матеріали, які містяться у випускній роботі можуть бути використані при подальшому науковому аналізі розвитку вітчизняної фізичної культури, при підготовці наукової праці з історії української фізичної культури, а також при написанні наукових статей, навчальних посібників і підручників з курсу історії фізичної культури для студентів спеціалізованих вищих навчальних закладів України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота викладена на 43 сторінках друкованого тексту. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Бібліографія складає 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ФЕДИРАЦІЇ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА БОЙОВИХ ОДНОБОРСТВ

1.1. Передумови зародження й розвитку бойових мистецтв

Історія розвитку бойових мистецтв має давні витoki та свої традиції. Сучасний спорт, як суспільне явище, набув широкого розповсюдження тільки на початку ХХ століття [12]. В історії розвитку бойових одноборств можна виділити такі імена, як: Масутацу Ояма – засновник стилю Кіокушин-кай карате, Гітін Фунакиши – засновник стилю Шотокан карате, Дзігаро Кано – засновник боротьби Дзюдо, Рам Муай – засновник тайського боксу Муей тай. Можна пригадати ще багато інших видатних людей які були засновниками різних стилів та напрямків бойових мистецтв, котрі в подальшому набули дуже великої популярності і масовості [2,3,25,33,35].

Людство постійно прагне до бездоганності, котре виявляється у всіх формах його діяльності, найбільш яскраво це зображено в бойових мистецтвах, особливо в східних його видах. Основою східних бойових мистецтв є карате, суттю і ціллю якого являється досконалість духу через розвиток і тренування тіла.

Історія виникнення бойових мистецтв бере свій початок більш ніж 2000 років тому. Бойові мистецтва стали виникати у різних народів по мірі того, як необхідно було захищати себе, та своїх рідних від сусідніх племен, та хижаків, які постійно загрожували людству протягом багатьох років [6].

Розглянемо виникнення бойових мистецтв на прикладі карате. Витoki карате налічують більш ніж тисячолітню історію. Коли Драхма був у монастирі Шао-лінь у Китаї, він навчав своїх учнів фізичного тренування для розвитку вміння терпіння (витривалості) та фізичної сили, і включив цю сувору дисципліну як складову частину своєї релігії. Ці методи фізичного тренування в подальшому розвивалися та удосконалювалися і

стали відомими як мистецтво боротьби Шао-ліня. Мистецтво боротьби було вивезено на Окінаву, де воно змішалось з місцевими прийомами боротьби жителів островів [12].

Населення архіпелагу Рюкю у значній мірі сприяли розвитку прийомів, які використовуються в карате сьогодні. У 1609р. клан Симадзу з острова Кюсю заволодів Рюкю й конфіскував у місцевого населення усю зброю. Залишившись беззахисними, населення Рюкю були вимушені посилено тренуватися прийомам рукопашного бою, та цим вони розвивали методи, котрі, мабуть й будуть у майбутньому переважати над іншими відомими видами самооборони. Навіть сьогодні народ Рюкю – найбільш великі практики карате у всьому світі. Причиною цього, безперечно, не тільки фізична, а й духовна, бо в певному значенні карате є вираженням сміливої дії маленької нації проти поневолення її більш могутніми сусідами.

Карате вперше було показано японській общині у 1922р., коли Гітін Фунакоши, котрий був тоді професором педагогічного коледжу на Окінаві, був запрошений для лекцій та демонстрації бойового мистецтва на традиційний огляд, організований Міністерством просвітництва. Його виступ вразив публіку і він був просто завалений проханнями викладати у Токіо [34].

Карате з'явилося та розвивалося на Сході, як бойове мистецтво, потім, розвивалося та змінювалося у віках, карате стало високоефективним засобом охорони, але й захоплюючим змагальним видом спорту, не змогло б проіснувати так довго якби не було б чимось більшим ніж просто комплексом прийомів боротьби. Карате повинно розглядатися не тільки як мистецтво вести війну, вразити ворога, а й засіб саморозвитку у фізичному та духовному розумінні. Загалом же карате слід розглядати як шлях та засіб самовдосконалення характеру.

Весною 1936 року було засновано перший зал карате-до під назвою «Шотокан». «Шото» або «Сьото» - псевдонім вчителя, а «Кан» - будова,

дім. В цьому залі удосконалювали своє майстерство самі достойні бійці з усієї Японії. Вони з гордістю казали: «Ми з Шотокану». У 1935 році провели перше спортивне (шіай) куміте по правилам іпон шобу, формуючи карате-до (Шотокан) і як цікавий вид спорту для розвитку теорії спорту та духу й тіла. Саме цій частині ми зобов'язані розвитку всесвітнього карате-до.

У 1937 році у Японії вводиться викладання карате-до за методом Шотокан у флоті та у військах [16,18].

У 1970 році у Токіо відбувся перший чемпіонат світу за правилами іпон-шобу (за правилами Шотокану, що підтримував його авторитет та ріст популярності у світі) та відбулася конференція WUKO, куди ввійшли Європейський, Панамериканський, Азійсько – Тихоокеанський й Африканський союзи карате. Правила Шотокан ексклюзивно використовувалися на чемпіонатах Світу й континентів до 1975 року. У 1977 на 4-ім чемпіонаті світу вперше використали правила санбон-шобу.

Але й після цього правила Шотокан залишаються найпопулярнішими. Пізніше на базі Шотокан карате були створені інші стилі та напрямки сучасного карате такі як: Кіокушин карате, Годзю-рю карате, Шидокан, Сі торю, Вадорю, Косікі карате, Ошихара карате, та багато інших стилів, які користуються великою популярністю в світі [20,33].

Пізніше з карате виходить такий стиль бойового мистецтва як Кік-боксинг (перша його назва – американське карате). Засновником цього стилю бойового мистецтва прийнято вважати американського актора Чака Норіса. Саме Чак Норіс призвів реформу в класичному японському карате для того щоб створити стиль бойового мистецтва, який би мав велику популярність у Америки [14].

Але не дивлячись на різноманіття стилів і напрямків сучасних бойових мистецтв, найпопулярнішим все ж таки Шотокан карате.

Шотокан відповідає цілям та задачам фізичної культури. Є найважливішим компонентом цілісного розвитку особистості, частиною загальної культури, створює стійку мотивацію й потреби до здорового та продуктивного стилю життя та самовдосконаленню, досягнення високого рівня психофізичної підготовки. У Шотокан широкий діапазон фізичного навантаження. Вимоги дотримання етикету та поваги до противника виключають появу жорстокості та насилля, котрі наказуються дискваліфікацією. Початкові етапи багаторічної підготовки спортсменів взагалі не потребують інвентарю та спеціальної площадки, тільки спортзал. Для того, щоб отримати високі результати необхідно дешеве обладнання (мішки, лапи й т. д.).

Шотокан відповідає цілям та задачам фізичної культури. Є найважливішим компонентом цілісного розвитку особистості, частиною загальної культури, створює стійку мотивацію й потреби до здорового та продуктивного стилю життя та самовдосконаленню, досягнення високого рівня психофізичної підготовки. За відмінністю зі спортивним карате у схватках, наряду з ефективністю дій, оцінюється їх технічна правильність з позиції стилю. Один рух може привести до перемоги чи поразки, що різко збільшує психологічну напруженість бою, поясняє його недовготривалість. Цей же факт дозволяє розширити віковий діапазон учасників змагання, що зв'язано з відновними здібностями організму та низьким рівнем травматизму. Змагальні програми з обов'язковим реальним, але раніше відомим ударом дозволяє показувати техніку навіть дітям дошкільного віку, жінкам та похилим людям. Для добре підготовлених спортсменів є розділ дзю-куміте – умовно-контактний бій с демонстрацією комбінованої техніки [15].

Багатофункціональна підготовка дозволяє спортсменам з Шотокану виступати в федераціях спортивного карате, контактного карате, кікбоксінгу, тайквондо та інших і отримувати високі результати.

У 1981 році майстер карате Кіокушин Адзума Такаши створює універсальний стиль карате, який отримав назву Дайдо Джуку карате. Змагальними правилами цього виду карате дозволені удари руками і ногами практично в будь яку частину тіла, а також дозволені удари ліктями, коліннями і навіть головою. Також дозволено проводити захвати, кидки, больові та удушаючі прийоми. Цей стиль бойового мистецтва увібрав у себе все найкраще з усіх стилів одноборств: удари руками - з боксу, удари ліктями та колінами – з Тайського боксу Муай Тай, удари ногами – з класичного карате, елементи боротьби – з Дзюдо. У цьому стилі існує мінімум обмежень, тому друга його назва – «яросне карате». Навіть дивіз Дайдо Джуку карате – «реальніше тільки життя» [3,26].

Також на початку дев'яностих років з'являється новий вид бойового мистецтва, засновником якого є японський майстер карате Исии Кадзуйоси. Цей вид одноборства отримує назву К-1. У країні сходячого сонця були дуже популярними такі види як карате, кікбоксінг, шутбоксінг, та багато інших. Саме Исии Кадзуйоси зробив перший крок на шляху до масової популярності контактних одноборств. Він вирішив проводити «змішані» бої між представниками різних стилів та напрямків бойових мистецтв. Назва К-1 повинна була символізувати спробу з'ясувати, хто з бійців є найкращим незалежно від стилю ведення бою.

Исии Кадзуйоси довгий час був учнем одного з найвидатніших майстрів карате – Масутуцу Оями, який був засновником повно контактного стилю карате – Кіокушин Кай. По деяким причинам Исии Кадзуєси відколовся від організації у 1980 році і заснував мережу клубів карате, яка носила назву Сейдокан. У 1982 году в Осаке він провів Перший Все японський турнір з Сэйдокан каратэ. Вже тоді майстер приклав багато зусиль для популяризації карате. На турнір зібралось багато глядачів, були присутні телекомпанії. У 1983 році група бійців Сэйдокан каратэ одержала перемогу проти спортсменів Китайського Ушу. Саме в той час Исии Кадзуйоси почав активно наближатися до самого грандіозного і самого

видовищного одноборства на сьогодні, яке увібрало в себе найкращі прийоми з усіх видів одноборств - К-1.

1.2. Організаційна структура міжнародних федерацій

Міжнародна федерація шотокан карате(SKIF) була заснована у 1977 році. Першим її президентом став японський майстер Хіроказу Канадзава.

Головною функцією цієї федерації є проведення чемпіонатів світу. Чемпіонати світу проводяться один раз на два роки серед дорослих учасників змагань і кожен рік серед дітей та юнаків (тільки за версією цієї федерації). Чемпіонати світу відкриті для усіх учасників – дитячий та юніорський від 7 до 18 років і дорослий від 18 років і старше. Також може проводитися і Кубок світу, який проводиться кожен рік і участь в ньому можуть брати участь як діти, так і дорослі. Будь яка асоціація, яка входить до складу SKIF, може бути представлена національною збірною командою, або окремим представником країни [29].

Головною метою діяльності SKIF, як відзначається у статуті є:

- 1). розвиток карате на всіх рівнях;
- 2). моральний та фізичний розвиток спортсменів;
- 3). налагодження контактів між спортсменами всіх країн і їхня співпраця для розвитку міжнародного спорту.

Для виконання цієї мети SKIF необхідна:

- гарантія, що більша кількість населення буде інформуватися про карате в будь-якій частині світу;
- внесок у зміцнення національних спортивних федерацій в організації курсів, таборів, робочих груп;
- влаштування міжнародних спортивних зустрічей для бійців;
- підтримка будь-якими способами ідеалів карате як чинника в загальному розвитку людства, консолідація світової громадськості за допомогою спорту.

SKIF впроваджує свою мету без дискримінації політичного, релігійного або расового характеру.

Оскільки SKIF є провідною структурою серед міжнародних організацій та федерацій з бойових мистецтв, яка проводить змагання міжнародного рівня, вона має гнучку і дієву структуру.

Головним керівним органом SKIF є рада федерації.

Цей орган має наступні вповноваження:

1. Схвалювати рішення, перевіряти рахунки минулого фінансового року;
2. Залучати або виключати асоціації членів;
3. Обирати Виконавчий комітет і ревізорів;
4. Встановлювати розмір членських внесків;
5. Затверджувати програму дій;
6. Ухвалювати бюджет;
7. Вносити зміни до статуту;
8. Вирішувати будь-які інші питання, представлені членськими асоціаціями або Виконавчим комітетом.

Вона обирає Виконавчий Комітет на 2-х-річний період, затверджує бюджет і програму, яку пропонує Комітет.

Виконавчий Комітет складається з 17 членів; проводить збори щонайменше двічі на рік. Спрямовує усі свої зусилля на підвищення рівня карате. Під час проведення засідань Комітету обговорюються всі аспекти поточного керування Федерацією.

Як зазначено у Статуті головними завданнями Виконавчого Комітету є:

- контроль над функціонуванням заходів, що організуються під заступництвом SKIF;
- установлення правил проведення цих заходів;
- призначення членів комітетів SKIF і допомога у реалізації їхніх можливих пропозицій і планів;

- реалізація фінансового керування, запропонованого державним скарбником.

1.3. Еволюція проведення міжнародних спортивних змагань у системі бойових мистецтв

З того часу, як почали з'являтися та розвиватися бойові мистецтва, люди хотіли виявити хто є кращім та спритнішим. Саме в той час почали з'являтися перші змагання, в яких приймали участь усі бажаючі. Першими такими змаганнями були змагання, які проходили на острові Окінава приблизно у 937 році. В цих змаганнях брали участь біля 49 учасників з різних кутків Японії та прилеглих островів, однак більшу кількість учасників складали безпосередньо жителі острова Окінава. В той час змагання проводилися без будь яких правил та обмежень, тому навіть бій між бійцями одного клану часто скінчався смертю, або серйозними травмами одного з бійців. З часом змагання придбали більш спортивний вигляд. Почали з'являтися певні правила, які істотно обмежували дії бійців, але запобігали істотному травматизму.

Першими в історії істотним змаганням сучасності став все японський чемпіонат, який відбувся в Японії у 1957 році, що істотно допомогло становленню карате як змагального виду спорту.

У 1972 році у США з'являється різновид спортивного карате – фулл – контакт карате, в якому було дозволено наносити удари у повну силу по усім частинам тіла. Фактично змагання такого роду проводилися і раніше, так як безконтактне карате вважалось неприбутковим з фінансової точки зору. Змагання з безконтактного карате не приносили такого прибутку, як змагання з фулл – контакт карате (повно контактне карате). Дуже важливим пунктом до становлення повно контактного карате було створення у 1968 році Міжнародної федерації професійного карате (ВПКО) і проведення першого чемпіонату світу по карате серед

професіоналів. Саме після цього турніру стали відомі такі імена, як: Майк Стоун, Чак Норрис, Джо Льюїс та інші.

Джо Льюїс у 1974 році став першим чемпіоном світу по фулл-контакт каратэ у важкій вазі серед професіоналів і підтверджував цей титул до 1985 року. Жан-Ів Тернол був чемпіоном світу у середній вазі з 1980 до 1992 року, але він навідрізно від Джо Льюїса не підтверджував свій титул щорічно.

У 1981 році у Японії було створено ще один революційний стиль, який був створений японським майстром карате Адзумою Такиши (7 дан карате) - Дойдо джуку карате. На сьогоднішній день цей стиль карате має друге місце по популярності у світі [18].

Поряд з стилями карате треба виділити таке одноборство, як К – 1, оскільки цей турнір цього виду одноборства на сьогоднішній день є найпопулярнішими у Японії та світі. В цьому виді одноборства виступають імениті бійці із різних стилів та напрямків бойових мистецтв, які не вагаючись кидають виклик Майку Тайсону і Леноксу Льюїсу. Перший турнір з К – 1 пройшов у 1993 році. І хоч вже давно на ринг турнірів з К -1 виходять і тайські боксери і бійці карате, навіть майстри класичного боксу, назва мистецтва незмінна. Дуже швидко К – 1 почало набирати оберти та завойовувати популярність серед глядачів. Так, у 1999 році на фінальному Гран – прі, яке проходило у спортивному комплексі «Токіо Дом», було продано понад 60 000 білетів. Представництва К – 1 почали з'являтися у десяти країнах на всіх континентах. Ці представництва проводять відбіркові бої для участі у фінальному «Гран Прі». К – 1 можна віднести до сімі Кікбоксинга: поєдинки в повний контакт проходять на рингі, на руках бійців боксерські рукавички, формула бою – 5 раундів по 3 minuti кожний, дозволяються удари руками і ногами у всіх трьох рівнях. Сам арсенал дозволених технічних дій нагадує набір технік зниклого на початку 80 – х японського кікбоксинга, у якому були модифіковані

правила Муай тай. У змаганнях з цього виду виступив і білоруський боєць Муай Тай Олексій Ігнатов (2004 рік).

Перше гран – прі з К – 1 пройшло у 1993 році. Перемогу в ньому одержав Бранко Чикати, спортсмен, який представляв найвідоміший на той час зал кікбоксінгу в Голандії Чакурікі. В цьому ж році проходить ще два турніри, перемогу в яких одержують Сатакэ Масаакэ і Эрнесто Хост (Голландія).

1994 рік – проходить другий турнір Гран – прі, який виграв голандський кікбоксер/тай боксер Питер Аэртс, один із самих талановитих бійців ринга за всю історію повно контактних поєдинків. У першому поєдинку йому протистояв Енди Хуг, призер одного з чемпіонатів світу з Кёкусинкай каратэ. У вересні того ж року Хуг визвав Аэртса на матч реванш і переміг його, моментально став одним із супер зірок К – 1.

У 1995 році у травні на третьому Гран – прі з К – 1 Питер Аэртс досить успішно захищає свій титул. А у червні цього ж року змагання з К – 1 вперше проходять за межами Японії. У Відні проходять змагання які носять назву «Вечір боя К – 1», де у присутності 12 тисяч глядачів Енди Хуг відправив у нокаут Дэнниса Лэйна, чемпіона США з кікбоксінгу за версією WKA (World Kickboxing Association).

У 1996 році інтерес до змагань з К – 1 виріс завдяки телекомпаніям, які з задоволенням стали транслювати поєдинки. В цьому році головний титул змагань виборює Енди Хуг, котрий у фінальному бою виграв у Майкла Бернарда (боксер і кікбоксер з ЮАР).

1997 рік. Бійці Хуг, Бернардо і Аэртс – головні зірки спорту у Японії. У Японії проходять змагання на крилатих стадіонах в Нагоя, Осака і Токіо. На фінал, який проходив у Токіо , менше ніж на годину було продано 45 тисяч квитків. У фіналі Гран – прі Ернесто Хост по рішенню судей одержує перемогу над Енди Хугом.

1998 рік. У Відні проходить турнір під назвою « Європейське Гран – прі К – 1», яке проводить Енді Хуг. На цей раз його переможцем став

німецький тай боксер Стефан Леко, у цьому ж році пройшов турнір К – 1 у США (Лас – Вегас), де його виграв іменитий боєць Рік Руфус. У Японії в цей рік став переможцем Сатаке. Але найкращім на фінальному Гран – прі 13 грудня знову став Пітер Аертс. Тоді Пітер Аертс став першим трикратним переможцем Гран – прі К – 1. Усіх своїх опонентів цей боєць перемагав нокаутом, або технічним нокаутом і майже кожного у першому раунді. На цей турнір було продано приблизно 63 тисячі квитків.

У 1999 році К-1 набуває дуже великої популярності. Телебачення транслює такі серії змагань як « Всі зірки К-1» і «Дух К-1». Виграв Гран – прі Ернесто Хост, представник голандського кікбоксінгу. Ернесто Хоста глядачі прозвали « містер досконалість», у фіналі він переміг Мірко Філіповіча (Крокоп). По телебаченню трансляцію дивляться майже 1 500 000 чоловік по всьому світі. У 2000 році змагання стало носити дійсно міжнародний характер і стало називатися – World Gran-Prix («Всесвітнє Гран-прі») на якому переможцем знову стає Ернесто Хост. У 2001 році Всесвітнє Гран-прі, проведене у Токіо виграє Марк Хант із Нової Зеландії [].

2002 рік. Переможець Ернесто Хост. У фіналі йому протистояв французький майстер кікбоксінгу і тайського боксу Джером ЛеБанер. Відтоді Ернесто Хост – єдиний володар чотирьох перемог на Гран-прі К-1.

2003 рік. Переможцем Гран-прі 2003, яке проходило 6 грудня, став представник голандського кікбоксерського залу Меджиро Джим, видатний спортсмен, чемпіон світу с кікбоксінгу та тайського боксу Ремі Боняскі. Йому протистояв представник Сейдокайкан японець Мусами. На цьому турнірі манера боя Боняскі дуже нагадувала стиль легендарного бійця, чемпіона світу з муай – тай і кікбоксінгу Роба Камана, як з'ясувалося у них був спільний тренер Андре Манаарт. Позаду Боняскі залишилися Пітер Аертс, Олексій Ігнатов. К-1 розвивається, і з кожним роком із декількох кращих бійців світу виграє лише один, який стає кращім з кращіх у найвидовищному одноборстві сучасності К-1.

Висновки до першого розділу На початку ІХХ століття бойові мистецтва набувають широкого розповсюдження. Завдяки видатним майстрам карате, кікбоксінгу, тайського боксу, ушу та багатьом іншим бойові мистецтва стали дійсно популярними видами не тільки систем самозахисту, але і видами спорту. Ці види спорту надалі стають все популярнішими і збирають чималий контингент прихильників. Ми бачимо, що лише в другій половині 20-го сторіччя бойові мистецтва почали перетворюватися в справжній видовищний спорт. Декілька видів одноборств стають олімпійськими видами спорту (теквондо, бокс, боротьба, и т.д), але і не олімпійські види одноборств не менш популярні. Кожного року проводяться чемпіонати світу та Європи, постійно проводяться міжнародні турніри та збори та семінари, на яких спортсмени мають можливість підвищити свою професійну майстерність. Багато видатних спортсменів після завершення професійної кар'єри обирають тренерську діяльність, щоб передати свої знання та майстерність молодому поколінню бійців. Ми бачимо, що в деяких видах одноборств виступають представники різних видів бойових мистецтв щоб довести, що саме їх вид бойового одноборства найкращім і універсальним.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

Дослідження ґрунтується на комплексному підході до вивчення джерельної бази: спеціальної літератури щодо розвитку бойових мистецтв, спогадів лідерів та учасників міжнародних турнірів та чемпіонатів світу, матеріалів інтерв'ювання керівників відповідних організацій та документів.

Дослідження виконувалося при взаємодії таких напрямків сучасної науки: історії фізичної культури та спорту, теорії та методики фізичного виховання, управління фізичною культурою та спортом, соціології, філософії.

Під час написання роботи використовувалися хронологічний та проблемний підходи у викладенні матеріалів.

У процесі роботи використано такі методи дослідження: метод теоретичного аналізу та узагальнення даних науково-методичної літератури й офіційних документів, методи соціологічного дослідження, загальнонаукові методи, аналіз, синтез, метод узагальнення, історичний метод, порівняльно-історичний метод, метод комплексного дослідження, метод аналогій.

Метод теоретичного аналізу та узагальнення даних науково-методичної літератури й офіційних документів:

- вивчення й узагальнення літературних джерел українських та зарубіжних авторів, відомостей з міжнародної інформаційної мережі “Інтернет”;

- аналіз офіційних документів Міжнародної федерації карате, структур, матеріалів конференцій та форумів.

Методи соціологічного дослідження:

- метод опитування (інтерв'ювання).

Ці методи застосовувалися для з'ясування думки фахівців у галузі бойових мистецтв з питань загальних тенденцій розвитку одноборств у світі і можливості їх розвитку в Україні.

Метод опитування застосовувався серед учасників міжнародних змагань, майстрів спорту та заслужених майстрів спорту.

Загальнонаукові методи:

- системний аналіз (аналіз, синтез, узагальнення);
- історичний метод;
- порівняльно-історичний метод;
- метод комплексного дослідження історичних джерел;
- метод аналогій.

Аналіз. Цей метод використовувався на початку дослідження для виділення у проблемі загальних і часткових положень, які мають відношення до вивчення бойових одноборств як соціальної проблеми.

Синтез використовувався нами на подальших етапах дослідження для об'єднання отриманих фактів у принципові положення функціонування бойових одноборств у світі.

Метод узагальнення – перехід від конкретного до абстрактного – дозволяє визначити не лише окремі положення, умови, чинники функціонування бойового спорту у світі як системи, але і тенденції його розвитку.

Історичний метод дав змогу дослідити розвиток бойових мистецтв у хронологічній послідовності з метою виявлення закономірностей та суперечностей, внутрішніх та зовнішніх зв'язків.

Порівняльно-історичний метод – метод дослідження, за допомогою якого шляхом порівняння вдалося виявити загальне і особливе у розвитку бойових мистецтв, визначити історичні етапи і тенденції їх розвитку.

Метод комплексного дослідження історичних джерел надав можливість всебічно розкрити проблему, що досліджується.

Теоретична основа дослідження ґрунтується на логіко-філософському аналізі, узагальненому філософсько-історичному досвіді суспільної практики та пізнавальної діяльності людини, що дозволяє досить точно відтворити модель реального процесу, подій та явищ, що відбулися у минулому.

2.2. Організація дослідження

Для вирішення поставленої мети та завдань за темою: "Історія розвитку бойових мистецтв в Україні" дослідження здійснювалося в основному на теоретичному рівні й проводилося трьома етапами впродовж 2019- 2020 року.

На *першому етапі* досліджень розроблялися теоретичні підходи та програма досліджень. Було проаналізовано різноманітні наукові, науково-методичні та науково-популярні дослідження з проблем історії та організації бойових мистецтв в Україні та у світі. Було вивчено праці з досліджуваної проблеми вітчизняних та зарубіжних авторів; проаналізовано офіційну документацію Національної федерації карате шотокан, інформацію із всесвітньої мережі Інтернет; з'ясовано понятійний зміст термінів, згруповано категоріальні поняття сфери бойових мистецтв.

На цьому етапі було сформульовано мету і завдання, проведено попередні консультації з проблем розвитку бойових мистецтв в Україні.

На *другому етапі* досліджень було проведено ґрунтовний аналіз ситуації у сфері бойових мистецтв в Україні.

У ході історичного аналізу, вивчення нормативних документів, аналізу організаційно-управлінських аспектів діяльності державних і громадських організацій, дотичних до сфери спортивних одноборств виявлялися закономірності формування і розвитку бойових мистецтв в Україні.

На цьому етапі визначалися можливі шляхи вдосконалення системи спорту на різних організаційних рівнях. Було проведено інтерв'ювання

організаторів та керівників різних ланок федерацій. На цьому етапі також вивчалася й аналізувалася діяльність та структура Міжнародної федерації карате.

На заключному *третьому етапі* дослідження були сформульовані висновки, літературно оформлявся текст роботи.

Хронологічні рамки дослідження. Розвиток бойових одноборств окреслений в дисертації рамками ХХ-ХХІ століття й визначався, насамперед, періодом інтенсивного розвитку бойових мистецтв як видів спорту.

Аналіз розвитку бойових мистецтв в сучасній Україні торкається періоду відновлення державної незалежності за останні двадцять сім років (1993-2020 рр.).

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕДУМОВИ ЗАРОДЖЕННЯ БОЙОВИХ МИСТЕЦТВ В УКРАЇНІ

3.1. Розвиток карате Шотокан в Україні

Проведений нами аналіз показав, що процес зародження та формування бойових мистецтв в Україні припадає на другу половину ХХ століття і пов'язаний з розвитком бойових мистецтв у колишньому Радянському Союзі. Також бойові мистецтва активно розвивалися і у Царській Росії.

Про розвиток бойових мистецтв у стародавній Росії відомо небагато. Причина тому – відсутність давніх літературних джерел, присвячених цій темі. До останнього часу вважалось, що вперше про військове одноборство згадується у "Слове о полку Игореве". Однак, дуже цікаві данні приводить вчений, який вивчає слов'янські бойові мистецтва а також воїнські мистецтва Китаю І. А. Воронов, висунув гіпотезу про китайські корні слов'янських систем захисту. При цьому він спирався на ще більш ранній текст "Велесовой Книги", написаної приблизно приблизно у ІХ столітті новгородськими волхвами [8,9].

Однак бойові мистецтва сходу почали з'являтися на початку 60-х років. З часів Хрущовської відлиги у середині 60-х років, коли міжнародні контакти були більш-менш широкими, «карате-до» потрапило в нашу країну. Це збіглося з бурхливим розвитком карате у світі. Шотокан – класичний стиль, за часів заснування та теперішнього часу самий відомий та відшліфований у світі. Він не має ніяких секретів бо є багато книг (в тому числі й на українській) та відео. Багато майстрів Шотокан викладають по всьому світу. Саме тому основу карате у колишньому СРСР складали групи Шотокан [37]. Як у свій час у Японії, студенти активно почали засвоювати новий вид спорту. Одні з перших секцій були організовані у МГУ, в Університеті дружби народів, у інституті Моріса

Тереса, де почали займатися за методом Шотокан багато лідерів різних напрямків у карате.

У 1973 році після першого невизнання, не дивлячись на велику кількість секцій карате, правління радянського спорту закріпило карате як метод фізичного виховання. Страх, що авторитет інструкторів вищій за авторитет партійних робітників, формував стійке заперечення карате-до у чиновників усіх рангів. Природно, не дивлячись на заборону та не достаток спеціалістів, кількість підпільних секцій продовжувало збільшуватися, і багато спортсменів продовжувало практикувати Шотокан [21].

За відсутності міжнародних тісних зв'язків та недостатньою кількістю носіїв даного стилю розуміння суті стилю почало втрачатися. «Шихани», самі собі наділи «чорні пояси», та з'явилися ніде не відомі стилі – пародії на Шотокан. «Покращене» карате в останні роки почали називати «радянським».

Олексій Штурмін, творець однієї з перших шкіл карате, домігся наказу Спорткомітета СРСР від 13 березня 1978 року: «Про створення комісії по боротьбі карате», та у грудні 1978 року була створена Федерація карате СРСР.

У застійний період була велика кількість розорених секцій, та цілком перших атестацій була легалізація викладання та притягування нових членів до федерації. Не кожен міг потрапити на семінар та пройти атестацію у «Центральній школі». Учні тих, хто не потрапляв на ці атестації і офіційно не став інструктором по карате, не могли приймати участь у офіційних змаганнях. Неспівпадання з міжнародними правилами, виключило можливість приймати участь у міжнародному карате, не дозволяло підвищувати кваліфікацію спортсменам та суддям. Не дивлячись на адміністративний натиск, багато любителів карате розуміли всю повноцінність «радянського» стилю. Ігнорування міжнародного змагального опиту у технічній підготовці спортсменів й відсутністю потрібного медичного контролю не раз призводили до загибелі

спортсменів на змаганнях. Але навіть в таких умовах результати були високі. Три чемпіонати СРСР виявили великих майстрів по куміте, котрі могли б у подальшій праці бути конкурентами на міжнародних змаганнях. У РФ з кінця 70-х років проводилися змагання по правилам «Шотокан», які відповідали міжнародним стандартам не дивлячись ні на що [31].

У засовах масової інформації постійно рекламувалися школи «радянського карате». За даними Держкомспорту на 1983 рік тільки у офіційно зареєстрованих секціях займалося більш 300 тисяч чоловік. Але й офіційне карате не було готове до такого напливу. Системи підготовки спеціалістів не було, закордонні сертифікати не признавалися, офіційних інструкторів не хватало. Ті, хто не мав можливості займатися в офіційних секціях займалися в «не офіційних». Багато з атестованих тренерів, не бачили нічого цікавого у «радянському карате», розчарувавшись, також уходили у «підпілля». Спортивні чиновники вважали карате ідеологічно шкідливим. Період інтересу широких мас, не дивлячись на відсутність грамотних спеціалістів, закінчився гнівними протестами проти карате. До Уголовного та Адміністративного кодексу були введені відповідні статті за «порушення правил навчання, самовільне навчання, навчання прийомам карате, забороненим спортивними правилами». Відсутність признання всемірною громадою невідомих чорних поясів та спеціалістів, небажання спортивних чиновників розвивати відомий вид спорту привело до заборони карате. Роки «вибуху» закінчилися 17 травня 1984 року офіційною заборonoю занять карате у спортивних закладах СРСР. Усі документи, створені Спорткомітетом по карате в період з 1978 були знищені. У зв'язку з цим під заборonoю стали усі види боротьби.

Перейшли у підпілля й офіційні секції. Групи маскувалися під інші види спорту, а у випадках перевірки займалися тим, що не викликає зайвих питань. Гостей на заняття не запрошували. Психологія тих, хто займався у таких секціях мала відбиток недовіри. За умов переслідувань, колишні «радянські каратисти», часто не маючих спеціальні знання замінили біле

кімоно на зелене, називаючи прийоми по російській, почали викладати рукопашний бій для робітників спеціальних підрозділів. Спеціалісти самі й створювали різні методичні рекомендації. Під лозунгами патріотичного виховання в клуби за допомогою рукопашного бою почали цікавитися підлітки, котрі намагалися під прикриттям рукопашного бою займатися карате [32].

Але не треба ці явища оцінювати однозначно. З одного боку клуби, де жорстокістю рукопашного бою руйнували підліткам психіку... обманщики такі, як тантичне карате. Але й, рукопашний бій дозволив багатьом спортсменам зберегти бойовий потенціал, також і в «підпіллі», працювало багато кваліфікаційних майстрів Шотокан, котрі продовжували розвивати стиль та виховувати гідних учнів. Відсутність змагань розвивало карате у традиційному напрямленні, та дозволило запобігти багато негараздів в розумінні карате-до, як системи самовдосконалення.

6 червня 1985 року WUKO було визнано МОК. Після проведення гарного чемпіонату у Єгипті по шобу-іпон WUKO було направлено на олімпійську систему. В умовах «перестройки» Держкомспорт СРСР вже не могло залишатися осторонь. Спортивна адміністрація, розуміючи неумісність заборон, при високому зацікавленню до карате, змушена була знову зайнятися питаннями східних єдиноборств використовую таку ж адміністративну практику.

У 1988 році відбувся з'їзд САВЕ. 3 червня 1989 року радянські спортсмени вперше прийняли участь у офіціальних міжнародних змаганнях (першенство Європи серед клубних команд). Але й в САВЕ не була опрацьована політика стилів. Керівництво займалося боротьбою за крісло. Тому прихильники Шотокан, втомившись від безграмотної політики у відношенні до стилів, а краще від його відсутності, самостійно вийшли на контакт з відомими стильовими організаціями. Так у 1989 році закінчилося ізольований розвиток Шотокан: приїздили А. Янош, 6 дан ЈКА, головний інструктор Угорщини.

У 1989р. проводив семінари учень Казе Б. Вуксанович – триразовий призер Європи по WUKO. У 1991р. приїздив Рікуто Кога – 8 дан, почалося тісна праця з SKIF. У 1992р. вперше приїздив до Росії Хіраказу Канадзава. Два рази на рік почав проводити семінари чемпіон світу Муракамі. У 1995р. – 96р. у Росії викладали чемпіони світу та Японії: Йохара – 7 дан, Когава – 6 дан, Танака – 7 дан, Арамото – 5 дан, Мацуї – 6 дан.

Завдяки тому, що до країни приїздили та почали викладати і викладають відомі майстри Шотокан з'явився потенціал більш ніж з 400 областей Данів, присвоєваних японськими майстрами. Триста три наших громадян стажувалися у Японії. У Росії у 1998 році була зареєстрована організація з всеросійським статусом: «Федерація карате-до Шотокан Росії», що дозволить більше розкрити потенціал Шотокан для всього світу. У роботі федерації приймають участь 107 центрів в 53 регіонах Росії.

Для більш досконалого вивчення Шотокан у країні була створена Російська академія карате-до Шотокан (далі РАКШ), першим президентом якої став доктор медичних наук Н. Н. Немчинов – 4 дан. Він почав вивчати карате у 1972 році. У складі академії Хіроши Шираї – 9 дан, Роберто Баккілега – срібний призер чемпіонату світу ІТКФ, чемпіон Італії, Савомото Норіо – 8 дан, головний інструктор Всеяпонської асоціації «Ренсекай», Володимир Щербаков – 4 дан, неодноразовий чемпіон по Шотокан.

На базі академії розробляються сучасні методики викладання карате, стратегічні напрямлення в теорії багатолітньої підготовки, різні програмні забезпечення, підготовка кваліфікаційних кадрів [13].

Феномен особливої симпатії до карате-до Шотокан – у великій різноманітності, що дозволяє кожному бажуючому знайти саме те, що йому ближче. Сильова базова підготовка являється частиною загальної культури, сильним та безконфліктним способом самовдосконалення. Заняття, не переслідували ярко вираженій спортивній меті (чемпіонами усі стати не зможуть), способствують самоорганізації, виконують у той же час

функцію початкової та базової спортивної підготовки. Психологічна установка «я кращий за всіх», може легко відштовхнутися від «шкільної» - «не гірше інших», в умовах грамотного спортивного відбору. До призивного віку створюється необхідна база для занять комбінованою технікою яка не приносить шкоди психічному розвитку.

Шотокан занесене до державної програми навчання багатьох країн, а в Японії з 1902 року, що пояснює довготривалий вік жителів. Дані медичного обстеження ще в середині 90-х років XIX віку на Окінаві виявили постійну пропорціональність сили та витримки великої групи підростків, які займалися карате-до. Після ряду медичних, соціальних та педагогічних досліджень в області карате-до ще у 1902 році цю дисципліну офіційно ввели у навчальну програму. В РФ, на протязі всіх років навчання у школі, навантаження за рік по фізкультурі сягало всього 70 годин (35 тижнів по 2 урока до 45хвил.). Заняття проводяться в основному з упором на навчання при відносно низькій моторній щільності. Але цього було замало. Необхідний рівень фізичного навантаження, починаючи з молодших класів, діти в основному отримували за допомогою секційних занять (200 – 300 годин у рік). Сумарний об'єм навантаження на уроках фізкультури у учнів США становить 300 – 400 годин на рік, не беручи до уваги 3 – 4 разових секційних занять з вибраного виду спорту (ще 200 – 300 годин на рік). Шотокан пов'язаний з широким діапазоном фізичної активності, створює чітку мотивацію та потребу до здорового та продуктивного стилю життя й самовдосконалення, досягнення високого рівня психофізичної підготовки. В РФ з кінця 70-х років проводять змагання по правилам «Шотокан», які відповідають міжнародним правилам.

На сьогоднішній день міцно закріпилося таке поняття, як «Бойове Мистецтво Карате». Це не коректне визначення, оскільки, має також відношення до бойового мистецтва. Як система формування особистості

воїна, карате втратило своє значення, але як педагогічна система, представляє великий інтерес.

Так, усе сучасне карате можна умовно поділити на три напрямлення:

- Фізкультурно – масове карате;
- Спортивне карате;
- Бойове єдиноборство карате.

Багато з людей не бачать різницю між цими напрямленнями, а тому, не до кінця розуміють, чим займаються і який буде результат цих тренувань. Розглянемо всі три види розвитку сучасного карате.

Фізкультурно – масове карате представляє собою систему фізичного виховання, направлену на розвиток спеціальних фізичних якостей та збереження рушальної активності. Саме цим займається велика кількість людей на всій землі. Але, не треба вимагати від цього напрямлення навиків проведення справжніх боїв. Фізкультурно – масове карате дає тільки видимість причастності до справжнього бойового мистецтва. Потрібно тільки проаналізувати ката, кіхон та куміте на предмет змісту. Саме таку мету ставив перед собою Ангакі Ітосу, модернізуючи Тодей.

Спортивне карате являється частиною спортивного руху, наряду з іншими видами спортивних єдиноборств. Прихильники цього напрямлення прирівнюють спортивний поєдинок до бойового, що робити неможна. Спортивний бій представляє собою строго обговоренні дії, зміст яких максимально зменшити всі можливі травми та зробити поєдинок більш видовищним.

Бойове єдиноборство карате у сучасному розумінні – це різновид прийомів рукопашного бою, оснований на рухах, характерних для східних єдиноборств. Дана дисципліна не може бути спортивною у межах свого особового призначення і, будь-яка спроба перекласти таке карате до спортивного виду, приведе до втрати прикладної значущості. Треба також звернути увагу на те, що карате не може бути масовим, оскільки своєю

задачею ставить знищення однієї людини або групи людей за допомогою рукопашного бою [10].

Враховуючи вищесказане, повторимося, що масове та спортивне карате можуть бути використані у системі бойового мистецтва карате на початкових етапах навчання, як частина тренувального процесу, мета якого навчання навикам реального бою. Якщо така мета не ставиться, то карате перестає бути бойовим мистецтвом та становиться унікальною системою інтелектуально - нравственного або фізкультурно – спортивного виховання.

3.2. Історія боксу у колишньому Радянському Союзі

Історія боксу у СРСР бере свій початок від першого гуртка, який був створений у Москві у 1894 році. Цей гурток створив офіцер М.О. Кістер. З того часу починається справжній бум на англійський та французький бокс. Секції почали з'являтися у всіх містах Російської імперії: Одесі, Севастополі, Харкові [36]. У 1911 році до Києва приїздить французький моряк Марсель Рантьє, який зразу організував декілька боксерських гуртків. А у 1913 році І. Граве відправляється до Лондону, щоб вивчати справжній англійський бокс на його Батьківщині. Повернувшись додому він через газету кинув виклик усім боксерам зійтись з нам у бою за звання першої рукавички країни. Його виклик прийняли три боксери, всі вони були з Петербургу – А. Кауделька, І. Авксентьєв та Н. Лушев. Граве вийшов переможцем і був оголошений першим чемпіоном Росії у 1913 році. Потім відбулися чемпіонати у 1915 та 1916рр. В цих змаганнях приймали участь переважно московські та петербурзькі боксери: В. Гомолицький, В. Жуков, В. Коновалов, П. Тасатевен, А. Гатьє, Н. Алімов, П. Нікіфоров (Москва), М. Семічев, Г. Мейє, Байнс, Мазі, Косовський, Ковальчук, Фінтеклюс, Городнічий, Шемякін, Слонимський (Ленінград), Соколов (Київ). У 1915 у московському суспільстві «Санітар» були розроблені перші правила змагань з боксу. Їх автори московські боксери Т.

Романовський, В. Жуков, П. Тастевен. Бокс дореволюційної Росії не мав ніякого організаційного початку, секції боксу виникали стихійно, ніякої учбово-методичної системи підготовки боксерів не було. Перемога Жовтневої Революції поклала початок якісно-нового етапу розвитку спорту у тому числі й боксу, через широку мережу військово – спортивних клубів. Вперше було створено фізкультурний учбовий заклад. У всі учбові плани входила й підготовка тренерів з боксу. Заняття у школі проводили відомі боксери П. Нікіфоров, М. Фамін, В. Самолов та пізніше А. Харлампієв. Також робота проводилась в одному з військово-спортивних клубів Петрограду. Її проводили П. Вертков, Е. Лусталдо, І. Граве та пізніше В. Осечкін. Великий вклад у розвиток боксу у СРСР внесло державне спортивне товариство «Динамо», організоване у Москві у 1923 році – тренери К. Градополов, А. Гастьє, П. Соколов. Однак серед спортивного керівництва країни було немало таких, які вважали бокс атрибутом буржуазного спорту. Їм вдалося домогтися заборони на проведення офіційних змагань з боксу майже у всіх регіонах де цей вид спорту розвивався та набирив силу. Прихильником боксу вдалося настояти на проведенні у 1925 році Всесоюзної дискусії з питання: бути чи не бути боксу у системі загальнофізичного виховання працівників [38].

Дискусія продовжувалася до січня 1926 року. Для підведення підсумків дискусії була створена комісія з представників спортивного, провсоюзного керівництва у главі з Зикмупдом, Ракітіним, Левіним та спеціальна медична комісія у складі лікарів Гореневського, Гореневської, Єгорова, Рудика, Буніна, Бірзіна, Шабашеві та Кузьміна. Перед цими комісіями були проведені чотири боксерських матчу за участю боксерів: Ленкудінова, Бесонова, Белохвостова, Бреста, Гетьє, Градополова, Єрезова, Селюніна, Князева, Клаузінського, А. та П. Лебедевих, Пелькіна, Мусайлова, Пертова, Павлова, Руктешля, Скіндера, Тетехова, Туріпіна, Ебергова. Завдяки зусиллям цих людей бокс у СРСР був остаточно включений ц систему фізкультурно-спортивного руху [39].

Зразу після закінчення дискусії були розроблені нові правила змагань, проведений чемпіонат Москви, а у квітні 1926-го був проведений перший чемпіонат СРСР – 23 учасника, 16 боїв, звання чемпіона були розіграні у чотирьох вагових категоріях. Не дивлячись на те, що бокс був введений у систему фізичного виховання працівників, у багатьох містах Росії, у тому числі у Ленінграді, у містах України, Білорусії та інших регіонах він продовжував залишатися під забороною і другий чемпіонат країни вдалося провести лише у 1933 році. З того року чемпіонат СРСР проводився кожен рік за виключенням 1941, 1942, 1943 років, коли чемпіонати СРСР були припинені Великою Вітчизняною Війною. У 1930 році був створений Всесоюзна Рада Фізичної Культури. Практичну роботу з розвитку боксу у країні почав вести відділ боксу. У березні 1935 року було прийнято державним керівництвом Постанова про створення загальних організацій – секцій по видам спорту. Секції працювали на добровільній основі, обирались з найбільш авторитетних боксерів, спеціалістів, спортивних діячів та активно допомагали відділу боксу. У квітні 1935 року була створена перша Всесоюзна Секція боксу, головою був обраний Н. В. Ракітін, секретарем – Л. М. Важливський. Члени секції Г. Малаховський, С. Батрольт, А. Гетьє, А. Пустовалов, К. Нікітін, П. Нікіфоров, В. Самолов, Б. Дінісов, А. Раєвський. У 1959 році Всесоюзна секція була реорганізована у федерацію боксу [23].

Декілька наших боксерів виїздили за кордон, для вивчення техніки та тактики боксерів – професіоналів. Але сама організаційна структура боксу в СРСР твердо придержувалася та повністю відповідала принципам любительського боксу. Однією з найважливіших подій передолімпійського періоду є Велика Вітчизняна Війна. З перших днів війни більшість боксерів пішли на фронт, однак більшості з них було суджено повернутися на ринг. Після війни встановилася стабільна система змагань: чемпіонати СРСР, постійні командні першості країни, які проводилися по територіальному признаку, з 1956 року раз на чотири роки стали

проводитися Спартакіади на яких змагалися збірні команди союзних республік. З 1944 року почали проводитися всесоюзна юніорська першість СРСР, а з 1958 – молодіжні першості країни. З 1947 року на чемпіонатах СРСР переможцям і боксерам – призерам у своїх вагових категоріях почали вручатися відповідно золоті, срібні та бронзові медалі. У 1952 році радянські боксери вийшли на олімпійських ринг. Дебют був вдачний – дві срібні медалі (С. Щербаков, В. Меднов) та чотири бронзові (А. Булгаков, Г. Гарбузов, Б. Тішин, А. Перов) усі з Москви. На наступних Олімпійських Іграх у Мельбурні три боксера, першими в історії радянського боксу, стали олімпійськими чемпіонами: В. Сафронов (Іркутськ), В. Єнгібарян (Єреван) та Г. Шатков (Ленінград) [22].

3.3. Створення Федерацій бойових мистецтв в сучасній Україні

Із розпадом Радянського Союзу, зміною політичного та економічного устрою, істотно змінилася організаційна основа українського спортивного руху, в тому числі і бойових мистецтв. Було засновано багато різноманітних федерацій бойових мистецтв.

У 1993 році Міністерством юстиції була зареєстрована Федерація традиційного карате. Головною метою цієї федерації було всебічне теоретичне і практичне вивчення і популяризація систем традиційного карате як виду спорту, а також задовольнити духовні і фізичні потреби громадян. Діяльність федерації розповсюджується по всій території України, об'єднує більш ніж 35 клубів, і її численність росте з кожним роком. Федерація увібрала в себе досвід кращих шкіл сучасного Бу-до: Годзю-рю, Шотокан, Сито-рю, Рюкю Кобуджитсу, Серіндзі Кемпо, доповнюючи його найбільш ефективними методиками з Айкі-до і Ніндзютцу [40].

Починаючи з 1993 року федерація постійно проводить першості країни та міжнародні турніри. На чемпіонаті України, який відбувся 22-25 травня в Києві зібралося понад 550 учасників, які виборювали звання

чемпіонів країни у 7 вікових та 8 вагових категоріях. У межах своїх повноважень федерація відповідає за проведення спортивних заходів, навчально-тренувальних зборів, популяризацію бойових мистецтв. Саме федерації традиційного карате випала честь підготувати збірну команду країни до участі у чемпіонаті світу який повинен був пройти у 1994 році у місті Токіо (Японія). Федерація традиційного карате була відкрита для тих шкіл карате, які прагнуть розвивати тільки традиційні напрямки бойових мистецтв, не порушуючи своєї специфіки, а також для клубів, які бачуть свій подальший розвиток у олімпійському русі.

Хоч федерація на той час була відносно молодою, але в її активі станом на 1997 рік вже були майстри спорту, судді національної та міжнародної категорії, ліцензійовані міжнародні інструктори, а також успіхи виступів на міжнародних змаганнях: участь у 13 Чемпіонатах Європи та 3 Чемпіонатах Світу, маючи в активі золоті, срібні та бронзові медалі. Знання не приходять самі. Тому керівництво федерації одною із своїх задач бачить у постійному підвищенні рівня інструкторського складу. Саме з цією метою в Україну запрошуються ведучі експерти світу: Хідетака Нішияма (США 9 дан шотокан), Моріо Хігаона (3 дан Годзюрю), Хіроши Шираї (Італія, 8 дан Шотокан) та багато інших.

Більше дев'яти років тому в Україні з'явилась нова спортивна організація – Міжнародна асоціація професійних видів єдиноборств, фундатором якої став Микола Азаров, котрий на той час очолював Державну податкову адміністрацію України. Маючи на меті всебічну популяризацію спортивних видів єдиноборств та здорового способу життя серед підростаючого покоління, підготовку професійних спортсменів найвищого рівня, які б мали змогу достойно представляти Україну на міжнародній арені, та координацію зусиль спортивних колективів України на ниві професійних єдиноборств, Асоціацією за роки діяльності зроблено чимало. Зокрема, під егідою АПВС з 2000 по 2003 рік включно проводився міжнародний турнір “Полтавська битва”, в якому активну участь брали і

представники полтавської спортивної школи. Вже, під час першого турніру у 2000 році полтавець Олександр Латиш у складному двобої нокаутував чемпіона Нігерії з боксу Джорджа Абіолу. Перебіг даного поєдинку широко висвітлювався на шпальтах міжнародної спортивної преси.

Якнайскоріше вирішення проблемних питань та розробка стратегії подальшої діяльності Асоціації стали головною темою чергової конференції представників спортивних колективів України, що входять до її складу, яка відбулася 21 листопада в Полтаві за участю віце-президента МАПВС В'ячеслава Тимофєєва.

Намітивши шляхи щодо активізації діяльності по відродженню добрих традицій професійних спортивних єдиноборств на теренах нашого регіону, учасники зборів провели вибори Президента обласного осередку МАПВС, посада якого в силу об'єктивних обставин кілька років залишалась вакантною, та керівних органів. Були обрані керівники обласних відділень асоціації, а президентом і на сьогоднішній день є Микола Азаров [40].

Також можна виділити ще одну організацію «Федерацію кіокушин-кан Шогакукай карате України», яка була заснована, та зареєстрована 23 грудня 2003 року. Ця федерація відносно молода але достатньо перспективна. Основною метою створення та діяльності є:

1.1 Сприяння розвитку Кіокушин-кан Шогакукай карате, популяризації та підвищенню ролі фізичної культури та спорту, зміцненню здоров'я, досягненню високих спортивних результатів, пропаганді здорового образу життя, вихованню морально-етичних, вольових та інтелектуальних здібностей людей, спільної реалізації та захисту законних соціальних, економічних, соціально-культурних, спортивних та інших інтересів своїх членів.

Завдання федерації:

- сприяння фізичному вихованню та розвитку населення України в дусі школи Кіокушин-кан Шогакукай карате, підвищенню ролі фізичної

культури і спорту у всебічному і гармонійному розвитку особистості як засобу духовного розвинення суспільства, зміцненню здоров'я громадян України; сприяння формуванню здорового способу життя;

- сприяння організаціям, установам, підприємствам, громадянам та іншим об'єднанням громадян у роботі по зростанню масовості Кіокушин-кан Шогакукай карате;

- сприяння у підготовці членів Федерації до участі в змаганнях з Кіокушин-кан Шогакукай карате;

- сприяння удосконаленню системи підготовки висококваліфікованих спортсменів, тренерів, суддів та їх резерву з членів Федерації, з метою успішного виступу українських спортсменів членів Федерації на олімпіадах, чемпіонатах Світу, Європи, інших міжнародних змаганнях шляхом участі членів Федерації у згаданих заходах;

- участь у розробці і реалізації перспективних планів, програм розвитку Кіокушин-кан Шогакукай карате на Україні, організації роботи висококваліфікованих тренерів, суддів, спортсменів членів Федерації під час їх підготовки до виступів на Олімпійських іграх, чемпіонатах і кубках Світу, Європи, інших міжнародних змаганнях, в порядку та на умовах, визначених чинним законодавством України;

- сприяння розвитку та зміцненню зв'язків з іншими міжнародними федераціями, організаціями та об'єднаннями, в тому числі з міжнародною організацією кіокушин-кан карате "ІКО", Європейською організацією кіокушин-кан карате "ЄККО", а також активній діяльності своїх представників у міжнародних спортивних організаціях та об'єднаннях.

На сьогоднішній день провідною федерацією, яка культивує Шотокан карате є WKF (всесвітня федерація карате). На базі WKF в Україні діє «Українська ліга карате». Ця організація культивує саме спортивне карате і тримає курс саме на Олімпійські ігри. Тому завданням навчально-тренувальної роботи з карате в WKF є:

- забезпечення планомірності та регулярності в тренуваннях каратистів, що базувались на великих навантаженнях з використанням різних видів тренувальної роботи ;

- вдосконалення технічної майстерності та розширення бойового і тактичного арсеналу спортсменів, виправлення недоліків виявлених на змаганнях та навчально-тренувальному процесі ;

- підвищення рівня фізичної підготовки та морально-вольових якостей спортсменів, як найважливішої основи росту їх спортивної майстерності, накопичення досвіду міжнародних зустрічей з метою більш високої підготовки українських каратистів до Чемпіонатів Європи та Світу .

Для виконання цих завдань тренерською радою УЛК були проведені наступні заходи:

- проведено на базі спеціалізації карате-до WKF Львівського державного інституту фізичної культури 1-у Всеукраїнську науково-практичну конференцію "Розвиток спортивного карате-до на сучасному етапі";

- для підвищення теоретичного та методичного рівня тренерів з спортивного карате-до на базі Львівського державного інституту фізичної культури було проведено курси підвищення кваліфікації тренерів з спортивного карате-до;

- видавались навчальні посібники та методички з аналізом навчально-тренувальної роботи, методичними порадами та вказівками ;

- в окремі клуби для надання допомоги в побудові навчально-тренувальної роботи та по підготовці спортсменів направлялись провідні тренери УЛК;

- розроблена єдина навчальна документація для висококваліфікованих каратистів , в тому числі: річний план по підготовці дорослої та кадетсько-юніорської збірних команд України, робочі плани по проведенню навчально-тренувальних зборів та ін. Ця документація широко

використовувалась в роботі із збірною командою України а також із збірними командами деяких областей;

- налагоджено систему проведення спортивних зборів різного спрямування. В процесі цих зборів тренерська рада піддавала кандидатів в збірну команду всебічному та глибокому спостереженню, включаючи і дані спеціальних комп'ютерних програм, проводила аналіз виконаного об'єму навантажень спортсмена а також навчально-тренувальних та змагальних поєдинків із врахуванням індивідуальних особливостей спортсмена, на основі чого робились рекомендаційні вказівки. Окремі обласні команди вдало використовували цей досвід і за рахунок чого значно покращили підготовку збірних своїх областей.

Українські спортсмени, члени національної збірної, прийняли участь в цілому ряді міжнародних турнірів з карате-до WKF в Росії, Сербії та Чорногорії, Туреччині та ін., що дозволило значно покращити рівень спортивної підготовки до основних змагань року, в першу чергу це відноситься до тактико-технічної та психічної підготовки .

На основі вище перерахованого підготовка збірної команди України з карате-до WKF за даний період дещо покращилась. Команда підвищила свої показники і більш вдало ніж раніше виступала на відповідальних міжнародних змаганнях .

3.4. Перспективи розвитку бойових спортивних одноборств в Україні

Наявна в Україні система фізичної культури і спорту перебуває у кризовому стані і не може задовольнити потреб, що постають перед нею. Це зумовлено дією ряду об'єктивних і суб'єктивних факторів розвитку існуючої системи фізичного виховання і спорту. Матеріально-технічна база фізичної культури і спорту значно нижче реальних потреб населення, а її технічний стан та умови утримання вкрай незадовільні. Не усунено загрозу руйнації налагодженості системи спорту вищих досягнень та

підготовки спортивного резерву. Залишаються невирішеними відповідно до сучасних вимог питання нормативно-правового, науково-методичного, інформаційного та кадрового забезпечення. Звідси гостра необхідність у зміні підходів та визначенні пріоритетних напрямків розвитку фізичної культури та спорту, що забезпечувало б її ефективне функціонування за нових умов.

З моменту проголошення незалежної України відбулось чимало змін у системі управління фізичною культурою та спортом і процес її творення триває по сьогодні.

Фахівці стверджують, що консолідація зусиль фахівців повинна бути спрямована на розробку комплексної цільової програми розвитку бойових мистецтв в Україні. В цій програмі повинні бути зазначені конкретні етапи підготовки спортсменів, передбачене матеріально-технічне та наукове забезпечення, вказані терміни та місце проведення навчально-тренувальних зборів та міжнародних змагань.

Великих зусиль потребують вирішення проблеми будівництва нових та переобладнання існуючих спортивних баз на теренах України. У цій справі можуть вагомо допомогти спонсори та інвестори, залучення яких повинно здійснюватися на взаємо вигідних умовах.

Тому поряд позитивних впливів на світову громадськість, які мають успішні виступи українських спортсменів на міжнародній арені вони грають також консолідуючу роль в межах самої України.

В найближчому майбутньому потрібно вирішити такі задачі:

1. Здійснити реформу системи фізичного виховання і спорту змінивши стосунки між Міністерством молоді та спорту України і Національним Олімпійським Комітетом; між Федераціями з видів спорту і спортивними клубами.

2. Виходячи з нових реалій сучасного життя в Україні переглянути теорію і практику фізичної культури з врахуванням завдань, які стоять перед фізкультурно-спортивним рухом.

3. Покращити кадрову ситуацію залучивши до роботи фахівців з відповідним рівнем.

4. Зберегти новий рівень спортивних досягнень, не допустити спаду результативності в різних видах спорту, по можливості утримати або й розвинути матеріальну базу.

Спорт має стати справою всіх і кожного особисто.

Висновки до третього розділу. Проведений нами аналіз показав, що процес зародження та формування бойових мистецтв в Україні припадає на другу половину ХХ століття і пов'язаний з розвитком бойових мистецтв у колишньому Радянському Союзі. Бойові мистецтва сходу почали з'являтися на початку 60-х років. Це збіглося з бурхливим розвитком карате у світі. Шотокан – класичний стиль, за часів заснування та теперішнього часу самий відомий та відшліфований у світі. У 1973 році після першого невизнання, не дивлячись на велику кількість секцій карате, правління радянського спорту закріпило карате як метод фізичного виховання. Страх, що авторитет інструкторів вищий за авторитет партійних робітників, формував стійке заперечення карате-до у чиновників усіх рангів.

За відсутності міжнародних тісних зв'язків та недостатньою кількістю носіїв даного стилю розуміння суті стилю почало втрачатися. «Шихани», самі собі наділи «чорні пояси», та з'явилися ніде не відомі стилі – пародії на Шотокан. «Покращене» карате в останні роки почали називати «радянським».

Олексій Штурмін, творець однієї з перших шкіл карате, домігся наказу Спорткомітету СРСР від 13 березня 1978 року: «Про створення комісії з боротьби карате», та у грудні 1978 року була створена Федерація карате СРСР.

Шотокан занесене до державної програми навчання багатьох країн, а в Японії з 1902 року, що пояснює довготривалий вік жителів.

1990 рік – утворення Всесвітньої федерації карате-до «Шотокан» привело до нового розвитку Шотокана, як міжнародного виду спорту.

У 1993 році Міністерством юстиції була зареєстрована Федерація традиційного карате.

Починаючи з 1993 року федерація постійно проводить першості країни та міжнародні турніри.

Хоч федерація на той час була відносно молодою, але в її активі станом на 1997 рік вже були майстри спорту, судді національної та міжнародної категорії, ліцензійовані міжнародні інструктори, а також успіхи виступів на міжнародних змаганнях: участь у 13 Чемпіонатах Європи та 3 Чемпіонати Світу, маючи в активі золоті, срібні та бронзові медалі.

Більше двадцяти років тому в Україні з'явилась нова спортивна організація – Міжнародна асоціація професійних видів єдиноборств, фундатором якої став Микола Азаров, котрий на той час очолював Державну податкову адміністрацію України.

Також можна виділити ще одну організацію «Федерацію кіокушин-кан Шогакукай карате України», яка була заснована, та зареєстрована 23 грудня 2003 року.

Першими змаганнями, які були проведені на Україні був чемпіонат України з карате у 1993 році.

Аналізуючи виступи збірних команд України на міжнародних змаганнях можна відмітити стабільні результати. Українські бійці здобули на міжнародній арені багато нагород різного гатунку. Незважаючи на деякі невдалі виступи наших спортсменів, сьогодні ми можемо констатувати, що бойові єдиноборства набувають все більшої популярності і впевнено завойовують позиції як в Україні так і за її межами.

ВИСНОВКИ

1. Впродовж багатьох століть урізноманітнювалися форми, методи та засоби фізичної культури та спорту. Змінювалися роль та значення цього виду людської діяльності у суспільстві. Аналіз наукової та науково-методичної дає нам підстави стверджувати, що проблема розвитку бойових мистецтв в сучасній українській науково-методичній літературі висвітлена недостатньо. Бракує наукових досліджень з історії зародження та розвитку міжнародного та національного бойового мистецтва, відповідної аналітичної та статистичної інформації про здобутки українських спортсменів на внутрішній та міжнародній спортивній арені; освітньо-виховні та соціальні аспекти бойових мистецтв.

2. Зародження та формування бойових мистецтв в Україні припадає на другу половину ХХ століття, на що впливали тенденції розвитку світової системи фізичного виховання і спорту. На становлення сучасної української системи розвитку бойових мистецтв, яка починає формуватися зі здобуттям державної незалежності тільки наприкінці ХХ століття, вплинули традиції радянського фізкультурно-спортивного руху, які характеризувалися державною і політичною підтримкою; професіоналізацією бойових мистецтв. Починаючи з 1993 року, Україна була представлена найсильнішими спортсменами, які гідно захищають честь країни на міжнародній арені.

3. Проведений аналіз дозволяє визначити напрямки подальших наукових досліджень, пов'язаних із місцем та значенням бойових мистецтв в системі виховання молодшої людини; вдосконаленням організаційної структури бойових мистецтв; стратегією співпраці державних, молодіжних, громадських організацій у сфері фізичного виховання молоді; матеріально-технічним, медичним і науково-методичним забезпеченням підготовки збірних команд України для участі у міжнародних змаганнях; проблемою аматорства і професіоналізму у спорті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агафонов Г.Г. Айкидо – искусство самозащиты / Г.Г. Агафонов, Б.Ф.Воронин. – К.: Здоровье, 1991. – 112 с.
2. Артеменко О. Л. Муай тай – свободный бой. Таиландский бокс : традиционная и современная техники / О. Л. Артеменко, В. В. Касьянов, А. Н. Ковтик ; [под общ. ред. В. В. Касьянова]. – Мн. : Современная школа, 2009. – 384 с.
3. Близнюк С. В. Величие киокушин карате / С. В. Близнюк. – К.: Феникс, 2009. – 312 с.
4. Вацеба О.М. Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху. / О.М. Вацеба – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 232 с.
5. Горбенко О. В. Вплив східних єдиноборств на виховання ціннісних орієнтацій студентської молоді / О. В. Горбенко // Сборник статей научно-информационного центра «Знание» по материалам Международной научно-практической конференции: «Развитие науки в XXI веке» 2 ч., г. Харьков: сб. стат. (уровень стандарта, академический уровень). – Х.: Научно-информац. центр «Знание», 2017. – С. 3-7.
6. Горбенко О. В. Питання становлення цінностей особистості спортсмена в системі розвитку східних бойових мистецтв в епоху глобалізації суспільства) / О. В. Горбенко // Тези Міжнародної наукової конференції «Традиція і культура : вічні цінності в сучасній культурі». – Київ, 2008. – Ч. 2. – С. 6. 9
7. Горбенко О. В. Роль ціннісних орієнтацій у розвитку особистості / О.В.Горбенко // Міжнародний науковий конгрес «Олімпійський спорт і спорт для всіх: тези доповідей, 5-8.10.2010 р. – К. : Олімпійська література, 2010. – С. 662.
8. Горбенко О. В. Східні бойові мистецтва як синтез духовної і тілесної практик) / О. В. Горбенко // Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. – Львів : НВФ «Українські технології», 2008. – Т. 4., № 12. – С. 51-54.

9. Каляндрук Т. Таємниці бойових мистецтв України. – Львів: ЛА "Піраміда", 2007. – 304 с.:іл.
10. Канигін Ю. М. Шлях аріїв : Україна в духовній історії людства. – [5-те вид., допов.] / Ю. М. Канигін. – К.: А.С.К., 2006. – 528 с.
11. Коклам Сагат Ной. Основы тайландского бокса / Коклам Сагат Ной. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 352 с.: ил. – (Мастера боевых искусств).
12. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта / Пер. с венг. / Под общ. ред. В.В. Столбова / Л.Кун. – М.: Радуга, 1982.
13. Лапшин С. А. Каратэ-до: ката для начинающих и мастеров / С.А.Лапшин. – Донецк : Сталкер, 1996. – 336 с.
14. Лемменс Г. Кикбоксинг. Средство развития физической культуры и спортивное боевое искусство: [пер. с нем.] / Г. Лемменс. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Ростов н/Д: Феникс, 1998. – 96 с. : ил. – Библиогр.: с. 94.
15. Марков В. В. Методика підготовки спортсменів в карате-до : [метод. рекомендації] / В. В. Марков; М-во освіти і науки України, Федерація карате-до України, Донецький нац. ун-т. – Донецьк: [ДонНУ], 2006. – 80 с.: табл. – Бібліогр.: с.
16. Маслов А. А. Тайные коды боевых искусств Японии / А. А. Маслов. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 400 с. – (Коды тайной мудрости). – Библиогр.: с. 391–397.
17. Маслов А. А. Тайный код китайского кунфу / А. А. Маслов. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 400 с. – Библиогр.: с. 356–367.
18. Милковский Е. Искусство спортивной борьбы Японии / Е. Милковский; пер. с польск. И. И. Лучица-Федорца. – Минск: Полымя, 1991. – 175 с.: ил.
19. Муай-тай – свободный бой: метод. пособие / сост. О. Л. Артеменко [и др.]. – Минск: Современ. слово, 2001. – 384 с.: ил.
20. Накаяма М. Динамика каратэ / Пер. с англ. А. Куликова. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 1999. – 304 с. – (Боевые искусства). – ISBN 5-8183-0138-9.
21. Переяслов А. В. Карате в СССР. – М.: Физкультура и спорт, 1991. – С.4.

22. Подрезов Н.А. Азбука бокса / Под ред. А.И. Киселева. – М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2007. – 136 с.: ил.
23. Романенко М.И. Бокс. / М.И. Романенко – Киев: «Выща школа», 1978. 296 с.
24. Сагат Ной Коклам. Основы тайландского бокса [Текст] / Сагат Ной Коклам. – Ростов н/Д.: «Феникс», 2003. – 352 с. 424
25. Саенко, В. Г. Киокушинкай каратэ: система физической подготовки студента [Текст]: [Монография] / В. Г. Саенко // Частное высшее учебное заведение «Никопольский экономический университет». – Никополь: ЧВУЗ НЗУ; Луганск: СПД Резников В. С., 2010. – 228 с.
26. Саенко, В. Г. Система киокушинкай каратэ: основы научного познания спортивного мастерства, воинского ремесла, воинского искусства [Текст]: [Монография] / В. Г. Саенко // Украинская ассоциация киокушинкай каратэ. – Луганск: СПД Резников В. С., 2010. – 300 с.
27. Саенко В. Г. Важливість створення секцій східних єдиноборств в закладах загальної середньої освіти / В. Г. Саенко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки): Зб. наук. пр. – Луганськ : ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – № 17. – С. 206 – 211.
28. Санг, Х. Ким. Растяжки, сила, ловкость в боевой практике [Текст] / Х.Ким Санг. – К.: Освіта, 1996. – 247 с.
29. Спортивные единоборства: учеб. пособие / В. И. Рудницкий, О. В.Хижевский; М-во спорта и туризма Респ. Беларусь, Белорус. гос. ун-т физ. культуры ; под ред. Д. Б. Рукавицына. – Минск : Белпринт, 2005. – 144 с.: ил. – Библиогр.: с. 141–142.
30. Степанюк Світлана Іванівна. Історико-соціальні аспекти розвитку студентського спортивного руху в Україні: Дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Львівський держ. ін-т фізичної культури. – Л., 2003. – 260арк.: іл. – Бібліогр.: арк. 157-179.

31. Східні бойові мистецтва як синтез духовної і тілесної практик / Олена Горбенко // Молода спортивна наука України. – 2008. – Т. 4. – С. 51-54.
32. Томин И. И. Истоки рукопашного боя. / И. И. Томин – К.: Просвещение, 1996. – 153с.
33. Трусов О. В. Шотокан каратэ-до. / О. В. Трусов. – Киев: София, 2000. – Кн. 1: Основные аспекты. – 384 с. : ил.
34. Хамутенко Р. В. Основы японской самообороны. / Р. В. Хамутенко – Одесса: Высшая школа, 2000. – 113с.
35. Харрингтон П. Дзюдо. Полное иллюстрированное руководство = Judo, a Pictorial Manual: [пер. с англ.] / П. Харрингтон. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 399 с.: ил. – (Спорт).
36. Цьось А. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку ХІХ ст.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ А.В. Цьось, Н.А. Деделюк. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. - 456 с.
37. Швед А. В. Первые шаги карате в СССР. / А. В. Швед – М., 1989. –С.5.
38. Ширяев А. Г. Бокс и кикбоксинг : учеб. пособие для студентов вузов / А. Г. Ширяев, В. И. Филимонов. – М.: Академия, 2007. – 240 с.: ил. – (Высш. проф. образование). – Библиогр.: С. 230–233.
39. Ширяев А.Г. Бокс учителю и ученику / А.Г.Ширяев. – Издание 2-е, переработанное и дополненное. – Санкт-Петербург: «Шатон», 2002. – 190 с. – ISBN 5-94988-001-3.
40. Федерація традиційного карате-до України [Електронний ресурс] / Федерація традиційного карате-до України. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://karate-do.org.ua/> Назва з екрану.